

A KUTYA, MINT MUNKAÁLLAT

(Folytatás)

Saját kutyájára, főleg ha az értékes volt, mindenki vigyázott, mivel rosszindulatú, irigy, lopni akaró emberek kenyérbe vagy húsba gyúrt élesztővel, túvel, zsírszódával könnyen megégették.

A Bakonyban kedvelt kanásztréfa volt, hogy a kóbor, rossz, megunt ebeket a szilaj „disznófoka közé vetették, amely azon minutumban széjjelszaggatta. ... Még keresték is rá az alkalmat, mert azt tartották, hogy ettől a disznó dühösebb lesz, jobban összetart, egy csomóban jár, nem „szélyed” el”. A beteg, vagy kártékony állatot — amely minden leszoktatási kísérlet ellenére dézsmálta a tojást és a baromfit — gazdája agyonütötte, lelövette, felakasztotta.

Alattartó vidékeken jobban ragaszkodtak a kutyákhoz. Egyik adatközlőnk ezt a következőképpen fogalmazta meg: „En a kutyámat örök kenyérre fogadtam, ha már láttam, hogy nem bírja a szolgálót, otthon hagytam és szereztem helyette másikat”.

Tudjuk, hogy különösen pásztor-kutyáknál az ennielőt igen szűken

mérték, nehogy ellustuljanak. A kívánt hatást csökkentett számú (1–2) étkezéssel is elérhették. A házörzöknel semmiféle megszorítás nincs. Az eb annyiszor eszik, mint a gazda és családja, vagyis háromszor, dologidőben esetleg csak kétszer. Amennyiben egy koszon van az emberrel, ugyanazt az ételt, illetve annak maradékát kapja. De tápláléka más is lehet; így penészes kenyér, csont, kenyérhéj, vágásból vagy főzésből adódó állati belsőségek, korpakenyér, elhullott baromfi, sőt a nagyobb állatok teteme is, főleg a tanyákon, pásztorszállásokon, ahol a közegészségügyi ellenőrzés gyenge volt. Ivóvíz biztosítására — a háttérben bizonyos hiedelmekkel — még nagyobb gondot fordítottak.

A feldarabolt húst ágafára, faszlopon álló kocsikerekre, ún. dögkerékre rakták fel. Innen metsettek aztán egy-egy darabot. A gazdák sokszor úgy szereztek élelmet kutyáiknak, hogy cigányoktól vagy másvalakitől vettek egy rossz lovat olcsó áron, levágták és az előbb leírt módon tárolták. A hús a téli hidegben sokáig elállt. A terelebeknek nem adtak húst, mert úgy tapasztalták, hogy attól vérengző lesz, de a komondoroknak, kuvaszoknak csak hasznára vált, mivel erősebbek és figyelmesebbek lettek.

A pásztor felfogadó személy vagy közösség a kialakított béren kívül egy kutya ellátását is köteles volt vállalni, ami az ellátás gyakorta nehéz gondját figyelembe véve jogosnak mondható. Püspökladány 1794-ből való jegyzőkönyvében olvashatjuk, hogy: „A nyáj juhászoknak Szent-Mihály napig, mivel csak másodmagával szokott lenni, minden hétre, azaz 7 napra négy kenyér azért rendeltetik, hogy abból a kutyájának is juthat.”

A kutyák szél, eső, hó elleni védelmével és egyben alvóhelyével nemigen törődtek. A ház körüli ebek a szabadban, az épületek szélvédett oldalai mentén, az eresz

Kutyaól az ámbitus végén (Tiszaigar)
(Bakó Ferenc felvétele)

Veremszerű kutyaól (Kecskemét)
(Boross Marietta felvétele)

Juhászok hordozható kutyaólya (Gyetva)
(Földes László felvétele)

Hordozható kutyaól juhászok használatára (Gyetva)
(Földes László felvétele)

alatt, a pitvar ajtaja előtt, a szalmakazalba kapart lyukban, nyitott színek alatt kerestek menedéket. Kedvezőbb volt a helyzet, ha behúzódhattak az udvaron álló gazdasági épületek valamelyikébe, sőt még ládát vagy rongydarabot is odatettek.

Ez az 1900-as évek elejéig fennálló helyzet a továbbiakban úgy módosult, hogy terjedni kezdett a kutyaólok építése, amely még a mai napig sem vált kizárólagossá. Felnőtt férfi vagy serdülő fiúgvermek tákolhatók, szülhetnek bádogból

ja, kivitelezése ugyancsak változatos lehet. Rendszerint épület végében (lásd: képeink) bemélyedésben, egy fa alatt stb. helyezik el.

A kintháló pásztorok ebei sokkal rosszabb körülmények között éjszaktak. A pihenő jóság körül vagy gazdáik lábánál feküdtek, esetleg szalmán, pokrócon, rossz rongydarabon. A szárnyékok „kankaré”-jaiban való meghúzódás csak a szél ellen védett. Helyenként veremszerű építmények is előfordultak. Erdélyi hordozható fa-

pumitar.hu — Private Létay Miklós